Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi® www.esosder.org
Electronic Journal of Social Sciences® ISSN:1304-0278
Ocak/January(2022) - Cilt/Volume:21 - Sayı/Issue:81 (117-134)

ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENME STRATEJİLERİ TERCİHLERİ VE ÖĞRENME SORUNLARI

GIFTED STUDENTS' LEARNING STRATEGY PREFERENCES AND THEIR LEARNING PROBLEMS

Yeliz BOLAT[1]

Öz

Bu araştırmada, bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri tercihleri ve sosyal bilgiler dersinin konularını öğrenirken yaşadıkları öğrenme sorunları belirlenmiştir. Çalışma betimsel bir araştırma olarak yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak Öğrenme Stratejileri Ölçeği kullanılmış ve 55 üstün zekâlı öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri hakkında daha derinlemesine bilgi edinmek ve sosyal bilgiler dersini öğrenirken karşılaştıkları sorunları belirlemek için iki açık uçlu soru sorulmuş ve cevaplar yazılı olarak alınmıştır. Ölçekten elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemleriyle ve bağımsız gruplar t testi ile incelenmiştir. Açık uçlu sorulardan elde edilen veriler, içerik analizi ile incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin tekrar, anlamlandırma, dikkat ve sosyal- duygusal stratejileri kullanmaya istekli oldukları ve bu tercihlerinin cinsiyet, okul türü ve özel odaya sahip olma değişkenleri açısından farklılaşmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin devam ettiği sınıf düzeyine göre sosyal-duyuşsal stratejilerde 5. sınıf lehine anlamlı bir fark belirlenmiştir. Üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersini öğrenirken, odaklanamama, konuyu anlamama, öğrenilenleri kısa sürede unutma ve olayların tarihlerini ezberleyememe sorunlarıyla karşılaştıkları ve bu sorunları odaklanmaya çalışarak, daha çok ders çalışarak, öğretmenden yardım isteyerek, araştırma yaparak, konuyu tekrar ederek, not alarak, plan yaparak ve bellek destekleyici kullanarak çözmeye çalıştıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üstün zekâlı öğrenciler, öğrenme stratejileri, sosyal bilgiler.

Abstract

This study attempts to identify learning strategy preferences of the gifted students studying at the science and arts center within the context of social studies course and the learning problems they have experienced while learning the subjects of the social studies course. The study was conducted as a descriptive research. Learning Strategies Scale was deployed as a data collection tool and administered to 55 gifted students. Two open-ended questions were posed to the students and the responses were received in writing in order to gain more in-depth information regarding the learning strategies students use and to identify the problems they have encountered in social studies course. Descriptive statistical methods and independent groups ttest were used during data analysis. The data obtained from open-ended questions were analyzed through content analysis. The study results revealed that students were willing to use repetition, interpretation, attention, and social-emotional strategies, and these preferences did not significantly differ across gender, school type and having a private room. A significant difference was identified across social-affective strategies in terms of class level. The difference was found to be in favor of the 5th graders. Gifted students were determined to face problems during social studies course related to concentration, understanding the subject, forgetting what has been learned in a short time and memorizing the dates of events. They were found to solve these problems by trying to concentrate, studying more, asking for help from the teacher, doing research, revising the subject, taking notes, making plans and using mnemonic devices.

Keywords: Gifted students, learning strategies, social studies.

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü. yelizbolat@hitit.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1661-1645.

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi:17.08.2021 – Kabul Tarihi: 17.10.2021

DOI:10.17755/esosder.984005

Atıf için: Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2022;21(81): 117-134

Etik Kurul İzni: Hitit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 05.11.2020 tarih ve 2020-130 sayılı yazısı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

1. GİRİŞ

Üstün zekâlı bireyler, bir ya da daha fazla akademik alanda kendi yaşıtlarından daha üstün yeterliliklere sahip bireylerdir. Üstün zekâlı birey kavramını Amerika Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği (NAGC, 2010), "bir veya daha fazla alanda (matematik, dil, müzik, resim, dans, spor) olağanüstü yetenek (akıl yürütme ve öğrenme konusunda) veya yeterlilik sergileyen kişiler" olarak tanımlamaktadır. Columbs grubu olarak adlandırılan başka bir araştırma grubu ise üstün zekâyı "üst düzey yeteneklerin ve yoğun duyguların birleşerek alışılmışın dışında deneyimler yarattığı eş zamanlı olmayan gelişim" olarak açıklamaktadır (Akt: Sak, 2012). Bu bireyler, zekâ, sanat, yaratıcılık, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir. Üstün zekâlı çocuklar yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenir; yaratıcılık becerisi ve özel akademik yeteneğe sahiptir, soyut fikirleri anlayabilir, ilgi duyduğu alanlarda bağımsız hareket etmeyi sever ve yüksek düzeyde performans gösterirler (MEB, 2016). Bunun yanı sıra üstün zekâlı çocuklar genel olarak, çabuk öğrenir; öğrendiklerini hızlı kavrar ve aklında tutar; soyutlama ve genelleme yaparak bilgileri diğer alanlara aktarır; problemleri farklı yollarla çözer; öz eleştiri yapar; bağımsız çalışır ve farklı öğrenme stratejileri kullanırlar (Ataman, 2012; Çağlar, 1972; Kontaş, 2009).

Öğrenme stratejileri bireyin kendi öğrenme sürecinde izlediği yol olarak tanımlanabilir. Alan yazın incelendiğinde öğrenme stratejileri ile ilgili farklı tanımlara rastlanmaktadır. Weinstein ve Mayer (1983) öğrenme stratejilerini "öğrenen kişinin öğrenme sırasında gerçekleştirebileceği ve onun kodlama sürecini etkilemesi umulan davranış ve düşünceler" olarak tanımlarken; Özer (1998), bireyin kendi kendine öğrenmesini kolaylaştıran yollar olarak açıklamaktadır. Özer'e göre bu teknikler öğrenme sırasında öğrenen birey tarafından bilgi işleme sürecini etkilemesi için kullanılan davranış ve düşünceleri kapsar. Bu tanımlardan farklı olarak Arends (1997) öğrenme stratejilerini, belleğe yerleştirme, geri getirme gibi bilişsel stratejiler olarak ifade etmekte ve bu stratejilerin bireyin öğrenmesini yönlendiren ve yürütücü biliş süreçlerini kapsayan bir yönü olduğuna da dikkat çekmektedir (Akt: Demirel, 2005). Bu tanımlar incelendiğinde bireyin bilgiyi edinmesi, saklaması ve geri getirmesini kolaylaştıran, öğrenme sürecinin farkına varmasını sağlayan davranış ve düşüncelerin öğrenme stratejisi olarak adlandırıldığı görülmektedir.

Öğrenme stratejileri bilgiyi işleme kuramına göre ele alınmakta ve sınıflandırılmaktadır. Weinstein ve Mayer (1983), öğrenme stratejilerini; tekrar, anlamlandırma, örgütleme, zihne yerleştirme ve duyuşsal stratejiler olarak sınıflandırmışlardır. Özer (1998) ise, yineleme, anlamlandırma, örgütleme, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejiler şeklinde beş grupta toplamıştır. Bu iki sınıflamadan farklı olarak Senemoğlu (2012) öğrenme stratejilerini dikkat stratejileri, kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejiler, anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejiler, geri getirmeyi (hatırlamayı) artırıcı stratejiler, güdüleme stratejileri, yürütücü biliş stratejileri şeklinde sınıflandırmıştır.

Bu çalışmada öğrenme stratejileri tekrar, anlamlandırma, dikkat ve sosyo-duyuşsal stratejiler olmak üzere dört grupta ele alınmıştır.

Tekrar stratejileri, bilginin okunmasını ve tekrarlanmasını içerir (Weinstein, Husman ve Dierking, 2000). Bu strateji, öğrenilen bilgiyi kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe göndermek için ihtiyaç duyulan işlemlere hazırlar ve ezberleme için kullanılır (Demirel, 2005). Bu stratejiyi kullanan öğrenci, derste işlenen konuyu okuyarak tekrar eder, işlenen konularla ilgili sorular çözer, dersten sonra, derste aldığı notları gözden geçirir, anlamadığı yerleri tekrar tekrar okur ve ezber yapar (Çelikkaya ve Kuş, 2010).

Anlamlandırma stratejileri, öğrenilen bilgi parçaları arasında ilişki kurarak anlamlı öğrenmeyi sağlar ve öğrenciler bu stratejilerle önceki öğrenmeleri ile uzun süreli bellekteki bilgileri, yeni bilgiler ile bütünleştirerek öğrenirler (Özer, 1998). Özetleme yapma, cümlede kullanma, ilişkilendirme, başka sözcüklerle anlatma, not alma, kodlama, bellek destekleyici kullanma, benzetim yapma, zihinsel imgeler oluşturma bu stratejilerden bazılarıdır (Özer, 2002).

Dikkat stratejileri; öğretim etkinliklerinde öğrenmenin sağlanması için atılan adımlardan ilki öğrencinin dikkatini konuya çekmektir. Bu amaçla yapılan metinde önemli yerlerin altını çizme, metnin kenarına not alma ve öğrenciyi hedeften haberdar etme davranışları dikkat stratejilerindendir (Senemoğlu, 2012).

Sosyo-duyuşsal stratejiler; bu stratejiler öğrenmede güdüsel ve duygusal engelleri kaldırmaya yardım eden stratejilerdir (Senemoğlu, 2012). Öğrencinin dikkatini toplayamaması, sınav kaygısı duyması, olumsuz tutumlara sahip olması öğrenmede zorluklar yaşamasına neden olabilir (Özer, 2002). Bu zorlukların üstesinden gelmek için sosyo-duyuşsal öğrenme stratejiler kullanılabilir. Öğrencinin sesli ya da sessiz ortamda çalışması, çalışırken hareketli olması, müzik dinlemesi, anlamadığı konuyu değişik kaynaklardan araştırması, video izlemesi, çalıştığı konuyu birine ya da kendi kendine anlatması sosyo-duyuşsal stratejilere örnek olarak verilebilir (Çelikkaya ve Kuş, 2010).

Öğrenme stratejileri, öğrenme sürecinde bireyin kendi kendini kontrol etmesi, kendi kendini motive etmesi, kendi öğrenmesini planlaması, düzenlemesi, izlemesi ve değerlendirmesinde önemli bir role sahiptir (McCombs, 1988; Vermunt, 1996). Öğrencinin öğrenme stratejilerini benimsemesi ve bu stratejileri kullanarak öğrenme sürecini kendi kontrolü altına alması ders başarısına olumlu katkılar sunmaktadır (Eshel ve Kohavı, 2003). Alanyazında incelenen araştırmalarda, *öğrenme stratejilerinin öğretiminin öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerine yardımcı olduğu, öğrenmenin kalıcılığını sağladığı* (Belet, 2005; Demirel, 1996; Demirci, 2003; Doğan, 2002; Gümüş, 1997; Kaçar,1999; Murray, 1998; Ölçüm, 2000; Özer, 2002; Özkal ve Çetingöz, 2006; Öztürk 1995; Sünbül, 1998; Tay, 2002; Uysal, 2006; Yangın ve Yıldızlar, 1999; Yorulmaz, 2001) *akademik başarıyı arttırdığı* (Arslan 1996; Arslan 2005; Aytunga 1999; Belet 2005; Belet ve Yaşar 2007; Bulut, 2006; Çiftçi 1998; Demirci 2003; Demirel 1996; Duban 2005; Görgen 1997; Gümüş 1997; Kaçar 1999; Kaya 2006; Murray 1998; Sünbül 1998; Ölçüm 2000; Talu, 1997; Tay 2007; Tok 2003; Uysal 2006; Ülger, 2007;Yorulmaz 2001) *ve derse yönelik olumlu tutum geliştirmeye katkı sağladığı* (Belet, 2005; Belet ve Yaşar, 2007; Çerçi, 2005; Sünbül, Afyon, Yağız ve Aslan, 2004) belirlenmiştir.

Öğrenme stratejilerinin sosyal bilgiler dersinde kullanımına yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde; Dikbaş (2008) beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin genel olarak dikkat ve güdüleme stratejilerini "Her zaman", kısa süreli bellekte depolamayı arttırıcı stratejileri, anlamlandırma stratejilerini, bellek destekleyici stratejileri, geri getirmeyi arttırıcı stratejileri ve yürütücü biliş stratejilerini "ara sıra" düzeyinde kullandıklarını belirlemiştir. Tay ve Yangın (2008) da 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini her zaman, örtük ve açık tekrar stratejilerini her zaman, eklemleme stratejilerini her zaman, geri getirmeyi (hatırlamayı) artırıcı stratejilerini her zaman, güdüleme stratejilerini her zaman, dikkat stratejilerini ara sıra, gruplama stratejilerini ara sıra, örgütleme stratejilerini ara sıra kullandıkları, bellek destekleyici stratejilerini ve yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmadıklarını belirlemişlerdir. Çelikkaya ve Kuş (2010) ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde en çok anlamadıkları yeri tekrar tekrar okuma, çalışırken koyu yazılmış yerlere dikkat etme, dersi dikkatlice dinleme gibi stratejileri kullandıklarını; kavram haritaları oluşturma, ayna karşısında sesli

olarak konuyu anlatma ve sesli ortamda, müzik ya da televizyon açıkken çalışmayı ise en az kullandıklarını belirlemişlerdir. Tay (2014) ise ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde dikkat, geri getirme ve duyuşsal stratejileri her zaman, kodlama ve izleme stratejilerini ise ara sıra kullandıklarını ifade etmektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin öğrenme stratejileriyle ilgili yapılan sınırlı sayıda araştırmada üstün zekâlı öğrencilere öğrenme stratejileri öğretildiğinde, öğrencilerin bu stratejileri daha sonraki öğrenmelerinde kullanmada üstün performans gösterdikleri, bu stratejileri etkili olarak kullanabildikleri ve yeni görevlere aktarabildikleri ortaya çıkmıştır (Risemberg and Zimmerman, 1992; Scurggs and Mastropieri, 1988). Alanyazın incelendiğinde üstün zekâlı öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemeye yönelik de sınırlı sayıda araştırma (Dilekli ve Tezci, 2019; Kontaş, 2010) olduğu belirlenmiştir. Dilekli ve Tezci (2019), ilköğretim ikinci kademedeki üstün zekâlı öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerini belirleyip, öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerini cinsiyet, yaş, bilim sanat merkezine devam etme süresi ve sınıf değişkenleri açısından incelemişlerdir. Kontaş da (2010) ilköğretim ikinci kademedeki 101 üstün zekâlı öğrencinin kullandığı öğrenme stratejilerini belirlemiş ve bu stratejilerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, yetenek alanı, başarılı olunan alan ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenleri açısından karşılaştırmıştır. İki araştırmadan farklı olarak bu araştırmada üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları stratejiler belirlenerek, bu stratejilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, özel odaya sahip olma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir. Ayrıca üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin konularını öğrenirken yaşadıkları öğrenme sorunları da belirlenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejilerini ve sosyal bilgiler dersinin konularını öğrenirken yaşadıkları öğrenme sorunlarını belirlemektir. Bu amaçla aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. Üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri tercihleri ne düzeydedir?
2. Üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri tercihleri, öğrencilerin;
    a. Cinsiyetlerine,
    b. Devam ettikleri okul türlerine,
    c. Sınıf düzeylerine
    d. Özel bir odaya sahip olma durumlarına göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
3. Üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin konularını öğrenirken yaşadıkları öğrenme sorunları nelerdir?

Salgın hastalık koşullarının yaşandığı günümüzde, öğrencilerin öğrenme süreçlerini düzenlemeleri daha da önemli bir hal almıştır. Öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını bilmesi, ulaştığı bilgileri eleştirel bakış açısıyla seçip özetlemesi, seçtiği bilgileri kullanarak yeni durumlara aktarması, transfer etmesi ve bu süreci yönetmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanmaya daha fazla ihtiyaçları oldukları söylenebilir. Üstün zekâlı öğrenciler sahip oldukları yüksek yetenek ve performansları nedeniyle geleceğin önemli bilim insanları, sanatçıları, politikacıları ya da girişimcileri olabilirler. Bu öğrencilerin nasıl öğrendiklerini ve öğrenmede yaşadıkları sorunları bilmek, onlar için hazırlanacak

zenginleştirilmiş eğitim programları için veriler sağlayabilir. Ayrıca öğretmenlerin bu öğrencileri tanıması ve farklı yaklaşımlar geliştirmelerine yardımcı olabilir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma betimsel bir araştırma olarak yürütülmüştür. Bu araştırmada üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri ve sosyal bilgiler konularını öğrenirken yaşadıkları öğrenme sorunlarını ortaya çıkarmak amaçlandığından betimsel araştırma deseni tercih edilmiştir. Betimsel araştırmalar var olan durumu olduğu gibi ortaya çıkarıp betimlemeyi amaçlar (Şimşek, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme önceden belirlenen ölçütleri karşılayan kişilerle çalışılmasını sağlar ve bu çalışmalardan zengin bilgiler elde edilir (Patton, 2014). Bu çalışmada ölçüt olarak bilim ve sanat merkezine devam etme ve sosyal bilgiler dersini alma ölçütleri belirlenmiştir. Bu araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılının güz döneminde Akdeniz Bölgesi'ndeki bir ilin bilim ve sanat merkezine devam eden ve ölçütleri karşılayan 29'u kız 26'sı erkek olmak üzere toplam 55 üstün zekâlı öğrenci ile yürütülmüştür. Öğrencilerin 32'si dördüncü sınıf, 23'ü ise beşinci sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin 33'ü özel okula devam ederken, 22'si devlet okuluna devam etmektedir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak Çelikkaya ve Kuş'un (2013) geliştirdiği Öğrenme Stratejileri Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte "her zaman", "sık sık", "bazen", "nadiren" ve "hiçbir zaman" şeklinde beşli likert olarak cevaplanan 12'si anlamlandırma stratejisiyle, 3'ü dikkat stratejisiyle, 5'i tekrar stratejisiyle ve 15'i de sosyo-duyuşsal stratejisiyle ilgili 35 madde yer almaktadır. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.8'dir. Bu araştırmada da cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin alt boyutları olan tekrar stratejileri için .76; anlamlandırma stratejileri için .85; dikkat stratejileri için .83; sosyal duyuşsal stratejiler için .69; ölçeğin tamamı için ise .83 olarak belirlenmiştir.

Ölçekteki maddeler 1-5 puan aralığında puanlanmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanmaya olan ilgileri ölçekten alınan ortalama puanlara göre belirlenmiştir. Bu bağlamda Çelikkaya ve Kuş'un (2013) çalışmasında kabul edilen puan değerleri temel alınmıştır. Bu çalışmaya göre 3 puan sınır değerdir, bu puanın altında olanlar isteksiz, 5-4 arasında olan puanlar çok istekli, 4-3 arasında olan puanlar ise istekli biçiminde değerlendirilmektedir. Bu çalışmada da 3 puan sınır değerine göre, 0.00-2.99 arasında puan alanlar isteksiz, 3.00-3.99 arasında puan alanlar istekli, 4.00-5.00 puan arasında alanlar ise çok istekli olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri ile ilgili daha ayrıntılı veriler elde etmek ve sosyal bilgiler dersinin konularını öğrenirken yaşadıkları öğrenme sorunlarını ortaya çıkarmak için araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu iki soru sorulmuş ve cevaplar yazılı olarak toplanmıştır. Birinci soru; "Sosyal bilgiler dersine nasıl çalışırsın?" ikinci soru ise "Sosyal bilgiler dersinde herhangi bir konuyu öğrenmeye çalışırken yaşadığınız öğrenme sorunları veya zorlukları nelerdir? Örneklerle açıklayabilir misiniz?" şeklindedir.

Verilerin analizi

Ölçek maddeleri ile toplanan verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde ilk olarak normallik testi için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve verilerin normal dağıldığı gözlenmiştir. Araştırmada ele alınan cinsiyet, devam

ettikleri okul türü ve sınıf düzeyi ile özel odaya sahip olma değişkenleri açısından fark olup olmadığı veriler normal dağılım gösterdiği için bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiştir. Açık uçlu sorulardan elde edilen verilerin analizinde tümevarımsal ve tümdengelimsel içerik analizi kullanılmıştır. Bu analizde veriler okunarak kodlar oluşturulmuş, daha sonra bu kodlar temalar altında toplanmıştır. Kodlamalar araştırmacı ve eğitim programları alanında doktorasını yapmış bir uzman tarafından yapılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyuşma oranı %82 olarak belirlenmiştir. İki kodlayıcı arasındaki güvenirlik Miles ve Huberman'ın (2002) güvenirlik formülü ile belirlenmiştir (Güvenirlik = Görüş Birliği/ Görüş Birliği +Görüş Ayrılığı).

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinden elde edilen bulgular, araştırma sorularına göre sunulmuştur.

Üstün Zekâlı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullandıkları Öğrenme Stratejileri Tercihlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejilerine yönelik bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Üstün Zekâlı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullandıkları Öğrenme Stratejileri Tercihleri

Öğrenme stratejileri	Ölçek İfadeleri		S
Tekrar stratejileri	1. Anlamadığım yerleri tekrar tekrar okuyarak çalışırım.	3.80	1.04
	2. Derste aldığım notları dersten sonra gözden geçiririm.	3.74	1.15
	3. Okulda işlediklerimizi tekrar ederim.	3.80	1.22
	4. Deneme sınavlarından önce tüm konularla ilgili soru çözerim.	4.05	1.16
	5. Ezber yaparak ders çalışırım.	2.60	1.32
	Ortalama	3.60	.75
Anlamlandırma stratejileri	6. Çalışırken koyu yazılmış yerlere dikkat ederim.	4.54	.66
	7. Konuları zihnimde canlandırarak öğrenirim.	4.01	1.11
	8. Bilmediğim kelimelerin anlamını öğrenirim.	4.05	1.00
	9. Eski bilgilerim ile bağlantı kurarak yeni bilgileri öğrenmeye çalışırım.	3.70	1.14
	10. Ders anlatırken not tutarım.	2.83	1.44
	11. Konuyla ilgili haritalardan yararlanırım.	3.05	1.44
	12. Kendime soru hazırlarım.	2.54	1.42
	13. Çeşitli kavramları hikâyeye dönüştürerek çalışırım.	2.45	1.34
	14. Kodlama yaparak çalışırım.	3.16	1.47
	15. Kavram haritaları oluştururum.	2.78	1.32
	Ortalama	3.31	.78
Dikkat stratejileri	16. Önemli yerlerin altını çizerim.	4.16	1.16
	17. Anlamadığım yerlere ?,*,! gibi işaretler koyarım.	3.87	1.37
	18. Ders çalışırken kitabın çeşitli yerlerine not düşerim.	3.10	1.53
	19. Konu ile ilgili yakın çevremden örnekler araştırırım.	3.29	1.28
	20. Sınıfta sormak üzere konu ile ilgili soruları önceden hazırlarım.	3.16	1.38
	Ortalama	3.52	.94
Sosyal duyuşsal stratejiler	21. Dersi dikkatlice dinlerim.	4.83	.42
	22. Konuyu çalışırken farklı kaynaklardan yararlanırım.	4.10	1.08
	23. Sessiz ortamlarda ders çalışırım.	4.05	1.06
	24. Konuları biri bana anlatırsa daha iyi anlarım.	2.56	.076
	25. Ödevlerimi araştırırken internetten yararlanırım.	3.90	1.00
	26. Derste yapılan her türlü etkinliğe katılırım.	4.14	1.00
	27. Çalıştığım konuyu birilerine (aileme, arkadaşıma gibi) anlatırım.	3.65	1.33
	28. Karşımda biri varmış gibi kendi kendime anlatarak çalışırım.	3.16	1.42
	29. Haftalık program hazırlar ve ona uyarım.	2.94	1.44

	30. Arkadaşlarımla birlikte çalışırım.	2.76	1.33
	31. Kütüphaneden araştırma yaparak çalışırım.	1.83	1.03
	32. Bilgisayardan ya da VCD'den konu anlatımları dinlerim.	3.20	1.47
	33. Dolaşarak, hareketli çalışırım.	3.07	1.56
	34. Ayna karşısında sesli olarak konuyu anlatırım.	1.81	1.29
	35. Sesli ortamda, müzik ya da televizyon açıkken çalışırım.	.23	1.33
	Ortalama	.22	49

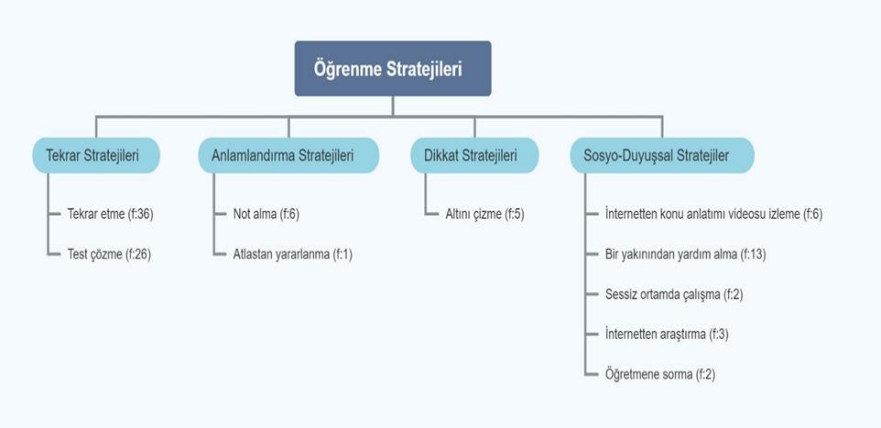
Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğrenciler tekrar stratejilerini 3.60; anlamlandırma stratejilerini 3.31; dikkat stratejilerini 3.52; sosyo-duyuşsal stratejileri 3.22 düzeyinde tercih etmiştir. Bu bulgular öğrencilerin bütün öğrenme stratejilerini kullanmaya istekli olduklarını göstermektedir. Tablo 1'de tekrar stratejileri bulgularına bakıldığında öğrencilerin deneme sınavlarından önce soru çözme, anlamadıkları yerleri tekrar okuyarak çalışma, derste aldıkları notları gözden geçirme ve okulda işlenenleri tekrar etmede istekli oldukları; buna karşın ezberleyerek ders çalışmaya ise isteksiz oldukları görülmektedir.

Anlamlandırma stratejilerine bakıldığında çalışırken koyu yazılan yerlere dikkat etmede çok istekli oldukları, konuları zihinde canlandırarak öğrenmede, bilmediği kelimelerin anlamını öğrenmede, eski bilgilerle yeni bilgiler arasında bağlantı kurarak öğrenmede ve kodlama yaparak çalışmada istekli oldukları, buna karşın ders anlatırken not tutmada, haritadan yararlanmada, kendine soru hazırlamada, çeşitli kavramları hikâyeye dönüştürmede ve kavram haritası oluşturmada isteksiz oldukları belirlenmiştir.

Dikkat stratejileri ile ilgili bulgular incelendiğinde; öğrencilerin önemli yerlerin altını çizmede çok istekli oldukları, anlamadığı yerlere işaret koymada, kitabın çeşitli yerlerine not düşmede, yakın çevreden örnekler araştırmada ve sınıfta sorulmak için soru hazırlamada istekli oldukları belirlenmiştir.

Sosyo-duyuşsal stratejileri ile ilgili bulgular incelendiğinde; dersi dikkatlice dinleme, konuyu çalışırken farklı kaynaklardan yararlanma, derste yapılan her etkinliğe katılma boyutlarında çok istekleri oldukları, sessiz ortamlarda ders çalışma, ödevlerini yaparken internetten yararlanma, çalışılan konuyu birine anlatma, konuyu kendi kendine anlatma, bilgisayardan konu anlatımı dinleme ve dolaşarak çalışmada istekli oldukları; buna karşın haftalık program hazırlama ve buna uyma, kütüphaneden araştırma yapma, arkadaşlarıyla çalışma, ayna karşısında sesli çalışma ve sesli ortamda müzik ya da televizyon açıkken çalışmada isteksiz oldukları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejilerini daha derinlemesine incelemek amacıyla öğrencilere "Sosyal bilgiler dersine nasıl çalışırsın?" sorusu sorulmuş ve öğrenci cevapları içerik analiziyle incelenmiştir. Bu analiz sonucunda elde edilen bulgular Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Üstün Zekâlı Öğrencilerim Sosyal Bilgiler Dersinde Tercih Ettikleri Öğrenme Stratejileri

Şekil 1'deki bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersine çalışırken en çok tekrar etme stratejilerini kullandıkları görülmektedir. Öğrenciler en çok tekrar ederek (f=36) ve test çözerek (f =26) çalıştıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler tekrar ederken defterden ya da kitaptan okumakta ve konuları internetten tekrar etmektedir. Öğrencilerden bazıları bu görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö17: *"…ilk önce defterimi tekrar ederim sosyal bilgiler ders kitabını okurum internetten ve kitaptan test çözerim…"*

Ö8: *"…Genellikle konu üzerinde test çözerim veya çözdüğüm testlerin ve konuların üstünden geçerim…"*

Ö47:*"… öncelikle okul konu özetli kitabından tekrar yaparım sonrada okul defterimi açıp notlarımı okurum daha sonra sosyal bilgiler dersini pekiştirmek için test çözerim çözdüğüm testleri kontrol ederim..."*

Anlamlandırma stratejilerinde öğrencilerin not alarak çalıştıkları (f:6) ve atlastan yararlandıkları (f:1) belirlenmiştir. Öğrencilerden bazıları bu görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö27: *"…bazen babamla sosyal bilgiler kitabını okuyup not alırız…"*

Ö35: *"…kitaptan konu anlatımlarını ezberlerim en önemli noktaların altını çizip deftere yazarım…"*

Ö40: *"…mesela harita konusunu gördüm. Önce atlastan çalışır sonra o konu ile ilgili yaklaşık 50 soru çözerim…"*

Dikkat stratejilerinde öğrencilerin altını çizerek (f:5) öğrendiği belirlenmiştir. Bu bulgulara yönelik bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Ö5: *"…Kitaptan içindekiler kısmından çalışacağım konuyu bulup o konuyu okuyarak ve sınıfta fosforlu kalemle sınıfta çizdiğimiz yerleri daha dikkatli çalışırım…"*

Ö30: *"…kitaptan altını çizdiğim yerleri okurum kitabı tekrar ederim…"*

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-duyuşsal stratejilerden bir yakınından yardım almayı (f:13), internetten konu anlatımı videosu izlemeyi (f:6), internetten araştırmayı (f:3), öğretmene sormayı (f:2) ve sessiz ortamda çalışmayı (f:2) tercih ettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerden bazıları bu görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö7: *"…Odama gider kapıyı kapatırım. Hangi konuda isek oraları çalışıp ödevime başlarım, ödevde takıldığım yerleri anneme gösteririm sonra takıldığım yerleri ezberlerim. Anneme ve babama konuyu anlatırım…"*

Ö9: *"…Ailemle birlikte karşılıklı konuşarak çalışırım. Örneğin anneme konuyu anlatırım. Annem bana konu hakkında bilgi verir. Ben de o bilgileri doğrulamak için internetten yardım alırım ya da annem bana soru hazırlar, ben çözerim. Annem kontrol eder…"*

Ö33: *"…öğretmenimin verdiği dijital bir uygulamadan tan konu anlatımları izler, not alır ve yine dijital bir uygulamadan çalışmalar yaparım…"*

Ö27: *"…dijital bir uygulama açıp çalışırım bazen babamla sosyal bilgiler kitabını okuyup not alırız…"*

Araştırmanın birinci alt amacı ile ilgili olarak ölçekten ve açık uçlu sorudan elde edilen bulgular incelendiğinde, bu bulguların birbiri ile paralel olduğu ve birbirini desteklediği görülmektedir.

Üstün Zekâlı Öğrencilerin Öğrenme Stratejileri Tercihlerinin Ele Alınan Değişkenlere Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda üstün zekâlı öğrencilerin öğrenme stratejileri tercihleri cinsiyet, devam ettikleri okul türü ve sınıf düzeyi ile özel odaya sahip olma değişkenlerine göre incelenmiştir.

Araştırmaya katılan üstün zekâlı öğrencilerin cinsiyetine göre sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar t testi ile incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Üstün Zekâlı Öğrencilerin Öğrenme Stratejileri Tercihlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

	Cinsiyet	**N**		**S**	**t**	**sd**	**p**
Tekrar Stratejileri	Kız	29	3.56	.79	-0.353	53	0.72
	Erkek	26	3.63	.72			
Anlamlandırma Stratejileri	Kız	29	2.69	.71	-0.854	53	0.39
	Erkek	26	2.84	.56			
Dikkat Stratejileri	Kız	29	3.83	1.04	0.942	53	0.35
	Erkek	26	3.57	1.00			
Sosyo-duyuşsal Stratejiler	Kız	29	3.18	.50	-0.505	53	0.61
	Erkek	26	3.25	.49			

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan kız öğrencilerin tekrar stratejilerini 3.56, erkek öğrencilerin ise 3.63 düzeyinde tercih ettikleri görülmektedir. Anlamlandırma stratejilerini kız öğrenciler 2.69, erkek öğrenciler 2.84; dikkat stratejilerini kız öğrenciler 3.83, erkek öğrenciler 3.57; sosyo-duyuşsal stratejileri kız öğrenciler 3.18, erkek öğrenciler ise 3.25 düzeyinde tercih etmiştir. Tablo 2'deki bulgular öğrencilerin öğrenme stratejileri tercihlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin devam ettiği okul türüne göre sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar t testi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Üstün Zekâlı Öğrencilerin Öğrenme Stratejileri Tercihlerinin Devam Ettiği Okul Türüne Göre İncelenmesi

	Okul türü	**N**		**S**	**t**	**sd**	**p**
Tekrar Stratejileri	Özel	33	3.52	.76	-0.869	53	0.38
	Devlet	22	3.70	.74			
Anlamlandırma Stratejileri	Özel	33	2.68	.69	-1.074	53	0.28
	Devlet	22	2.87	.56			
Dikkat Stratejileri	Özel	33	3.56	1.02	-1.329	53	0.19
	Devlet	22	3.93	1.01			
Sosyo-duyuşsal Stratejiler	Özel	33	3.18	.54	-710	53	0.48
	Devlet	22	3.27	.40			

Tablo 3'e göre özel okula devam eden öğrenciler tekrar stratejilerini 3.52, devlet okuluna devam eden öğrenciler ise 3.70 düzeyinde tercih etmiştir. Anlamlandırma stratejilerini özel okula devam eden öğrenciler 2.68, devlet okuluna devam eden öğrenciler 2.87; dikkat stratejilerini özel okula devam eden öğrenciler 3.56, devlet okuluna devam eden öğrenciler 3.93; sosyo-duyuşsal stratejileri özel okula devam eden öğrenciler 3.18, devlet okuluna devam eden öğrenciler ise 3.27 düzeyinde tercih etmiştir. Tablo 3'teki bulgular öğrencilerin öğrenme stratejileri tercihlerinin devam ettiği okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin devam ettiği sınıf düzeyine göre sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar t testi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4 sunulmuştur.

Tablo 4. Üstün Zekâlı Öğrencilerin Öğrenme Stratejileri Tercihlerinin Devam Ettiği Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi

	Sınıf düzeyi	N		S	t	sd	p	
Tekrar Stratejileri	4. sınıf	32	3.51	.87	-1.010	53	0.31	
	5.sınıf	23	3.72	.55				
Anlamlandırma Stratejileri	4. sınıf	32	2.65	.63	-1.497	53	0.14	
	5.sınıf	23	2.91	.64				
Dikkat Stratejileri	4. sınıf	32	3.48	1.11	-1.967	53	0.05	
	5.sınıf	23	4.02	.82				
Sosyo-duyuşsal Stratejiler	4. sınıf	32	3.09	.46	-2.379	53	0.02	5.sınıf > 4. sınıf
	5.sınıf	23	3.40	.48				

Tablo 4'e göre dördüncü sınıfa devam eden öğrenciler tekrar stratejilerini 3.51, beşinci sınıfa devam eden öğrenciler ise 3.72 düzeyinde tercih etmiştir. Anlamlandırma stratejilerini dördüncü sınıfa devam eden öğrenciler 2.65, beşinci sınıfa devam eden öğrenciler 2.91; dikkat stratejilerini dördüncü sınıfa devam eden öğrenciler 3.48, beşinci sınıfa devam eden öğrenciler 4.02; sosyo-duyuşsal stratejileri dördüncü sınıfa devam eden öğrenciler 3.09, beşinci sınıfa devam eden öğrenciler ise 3.40 düzeyinde tercih etmiştir. Tablo 4'teki bulgular öğrencilerin sosyo-duyuşsal stratejileri tercihlerinin devam ettikleri sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ve bu farkın beşinci sınıf öğrencilerinin lehine olduğunu göstermektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin evde özel odaya sahip olma durumuna göre sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar t testi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

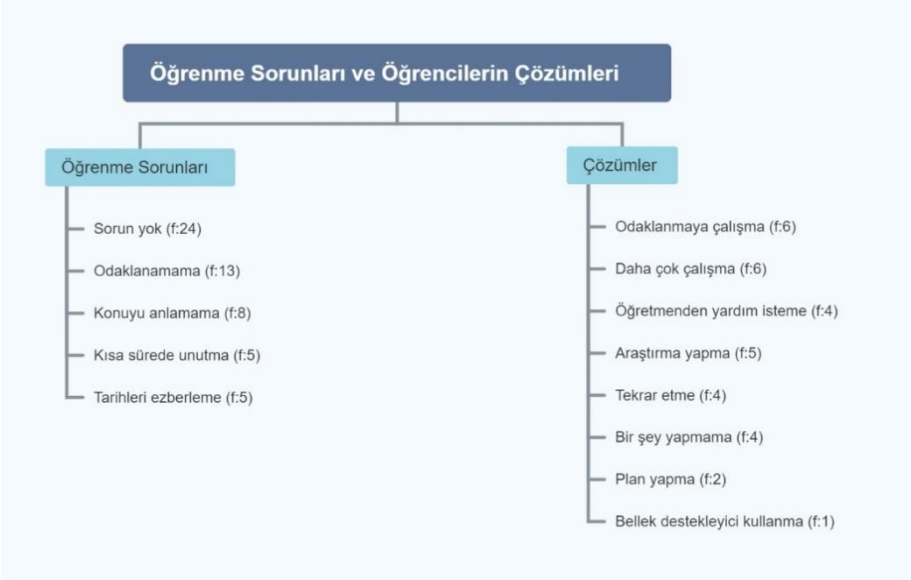
Tablo 5. Üstün zekâlı öğrencilerin öğrenme stratejileri tercihlerinin evde özel odaya sahip olma durumuna göre incelenmesi

	Özel oda	N		S	t	sd	p
Tekrar Stratejileri	Var	49	3.64	.74	1.144	53	0.25
	Yok	6	3.26	.85			
Anlamlandırma Stratejileri	Var	49	2.81	.63	1.572	53	0.12
	Yok	6	2.37	.69			
Dikkat Stratejileri	Var	49	3.80	1.02	1.843	53	0.71
	Yok	6	3.00	.86			
Sosyo-duyuşsal Stratejiler	Var	49	3.25	.48	1.589	53	0.11
	Yok	6	2.92	.49			

Tablo 5' e göre özel odası olan öğrenciler tekrar stratejilerini 3.64, özel odası olmayan öğrenciler ise 3.26 düzeyinde tercih etmiştir. Anlamlandırma stratejilerini özel odası olan öğrenciler 2.81, özel odası olmayan öğrenciler 2.37; dikkat stratejilerini özel odası olan öğrenciler 3.80, özel odası olmayan öğrenciler 3.00; sosyo-duyuşsal stratejileri özel odası olan 3.25, özel odası olmayan öğrenciler ise 2.92 düzeyinde tercih etmiştir. Tablo 5'teki bulgular öğrencilerin öğrenme stratejileri tercihlerinin evde özel odaya sahip olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir.

Üstün Zekâlı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersini Öğrenirken Yaşadıkları Öğrenme Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda üstün zekâlı öğrencilere "Sosyal bilgiler dersinde herhangi bir konuyu öğrenmeye çalışırken yaşadığınız öğrenme sorunları veya zorlukları nelerdir? Örneklerle açıklayabilir misiniz?" sorusu sorulmuş ve bu sorunların üstesinden nasıl geldiklerini yazmaları istenmiştir. Alınan cevapların analiz bulguları Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Üstün Zekâlı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Öğrenme Sorunları ve Bu Sorunlara Yönelik Geliştirdikleri Çözümler.

Şekil 2 incelendiğinde araştırmaya katılan üstün zekâlı öğrencilerin yarısına yakını sosyal bilgiler dersinde öğrenme ile ilgili sorun yaşamadığını (f:24) ifade etmiştir. Öğrenme ile ilgili sorun yaşadığını dile getiren öğrencilerin en fazla yaşadıkları sorun derse odaklanamamadır (f:13). Bunun yanı sıra konuyu anlamama (f:5), öğrenilenleri kısa sürede unutma (f:5) ve olayların tarihlerini ezberleyememe (f:5) yaşanan öğrenme sorunları arasındadır. Bu bulgulara yönelik bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Ö30: *"…Odaklanamama veya öğrenme içeriğini anlamama gibi durumlarda internetin güvenilir sitelerinden dijital uygulama vb. yardım alırım..."*

Ö54: *"…Böyle olayları nadiren yaşıyorum ama konuyu anlayamıyorum böyle olduğu zaman öğretmenimden tekrar konuyu anlatmasını isterim…"*

Ö27: *"…hangi savaşın veya önemli olayların ne zaman yapıldığını bilmiyorum…"*

Ö4: *"…kitaptan milli mücadele ile ilgili bilgi okuyorum ama yarın unutuyorum…"*

Bu öğrenme sorunlarını yaşayan öğrenciler, sorunların üstesinden gelmek için derse odaklanmaya çalışma (f:6), daha çok ders çalışma (f:6), öğretmenden yardım isteme (f:4), araştırma yapma (f:5), konuyu tekrar etme (f:4), plan yapma (f:2) ve bellek destekleyici kullanma (f:1) çözümlerini geliştirmişlerdir. Ancak öğrencilerden dördü bu öğrenme sorunlarını çözmek için bir şey yapmadıklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerden bazıları bu görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö7: *"…ders çalışırken önemli yerleri not alıyorum. Not aldığım yerleri kapıma asıyorum odama girip çıkarken onları okuyorum. Sonra ezberlediği mi düşününce aileme gidiyorum. Konuyu anlatıyorum…"*

Ö31:*"… Daha fazla çalışıp, kaynaklardan araştırarak o konuyu mutlaka öğrenirim…"*

Ö55: *"…düzenli ve planlı bir şekilde derslerime çalışıyorum…"*

Ö3*: "…Bu sorunların üstesinden gelmek için öğretmene sorular soruyorum…"*

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Dünyanın salgın hastalık olarak kabul edilen bir durumla mücadele ettiği bu dönemde, öğrenciler uzaktan eğitim almaya başlamamış ve bu süreçte kendi öğrenme sorumluluklarını yüklenmek zorunda kalmışlardır. Bu durum öğrencilerin bilgiye ulaşma, önemli bilgiyi seçme, seçtiği bilgiyi anlamlandırmak için organize etme ve uzun belleğe gönderme yollarını bilmesinin yani öğrenme stratejilerini kullanmasının önemini bir kat daha arttırmıştır. Öğrenme stratejileri bireyin kendi öğrenme sürecini yapılandırması ve izlemesi için kullandığı yol ve yöntemlerdir. Bu araştırmada üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki konuları öğrenme süreçlerinde hangi öğrenme stratejilerini kullanmaya istekli oldukları belirlenmiş ve bu öğrenme sürecinde yaşadıkları güçlükler ve sorunlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde tekrar, anlamlandırma, dikkat ve sosyo-duyuşsal stratejileri kullanmaya istekli oldukları belirlenmiştir. Bu bulguya benzer olarak Kontaş'ın (2010) 101 üstün zekâlı öğrencinin kullandığı öğrenme stratejilerini bazı değişkenlere göre incelediği araştırmada, üstün zekâlı öğrencilerin öğrenme stratejilerinin tümünü ortalamanın üstünde kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca Dilekli ve Tezci (2019) tarafından yapılan çalışmada da ulaşılan üstün zekâlı öğrencilerin tüm öğrenme stratejilerini ortalamanın üstünde kullandıkları sonucu yine bu araştırmanın bulguları ile paraleldir. Üstün zekâlı öğrencilerin özellikleri dikkate alındığında bu öğrencilerin daha çok bağımsız öğrenen bireyler oldukları, öğrenme süreçlerinde de öğrenme stratejilerini kullandıkları bilinmektedir (Bisland, 2004; Deschler ve Schumaker, 1993; Risemberg ve Zimmerman, 1992). Bu bağlamda araştırmanın bu bulgusu alanyazın ile paraleldir. Kirişçi ve Köksal-Konik de (2016) üstün zekâlı öğrencilerin özel problem çözme stratejilerini kullandıklarını ve bilişüstü stratejileri kullanmaya istekli olduklarını belirtmektedir. Benzer olarak üstün zekâlı öğrencilerin normal zekâya sahip akranlarına göre stratejileri daha iyi kullandıkları, öz-düzenleme becerilerinde daha iyi

oldukları da yapılan bazı araştırmalarda (Calero, Garcia-Martin, Jimenez, Kazen ve Araque, 2007; Fehrenbach, 1991; Hong ve Aqui, 2004; Vallerand, Gagne, Senecal ve Pelletier, 1994; Zimmerman ve Martinez-Pons, 1990) ortaya çıkmıştır.

Tekrar stratejilerinde öğrenciler deneme sınavlarından önce soru çözme, anlamadıkları yerleri tekrar okuyarak çalışma, derste aldıkları notları gözden geçirme ve okulda işlenenleri tekrar etmede istekli oldukları; buna karşın ezberleyerek ders çalışmaya ise isteksiz oldukları görülmektedir. Bu bulguya benzer olarak, açık uçlu sorulardan elde edilen bulgularda öğrencilerin defterden ya da kitaptan okuma ve internetten konuları tekrar ettikleri ve test çözdükleri belirlenmiştir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bu stratejileri kullanmaları sosyal bilgiler dersinin içerik olarak çok fazla sözel bilgiler içermesinden ve eğitim sistemimizin sınav odaklı olmasından kaynaklı olabilir. Öğrencilerin ortaöğretime devam etmek için sınavlara hazırlandıkları göz önüne alındığında öğrencilerin sıklıkla test çözerek çalışması bu hazırlığın bir sonucudur.

Anlamlandırma stratejileri bulgularında öğrencilerin çalışırken koyu yazılan yerlere dikkat etmede çok istekli oldukları, konuları zihinde canlandırarak öğrenme, bilmediği kelimelerin anlamını öğrenme, eski bilgilerle yeni bilgiler arasında bağlantı kurarak öğrenme, kodlama yaparak çalışmada istekli oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin buna karşın ders çalışırken not tutma, haritadan yararlanma, soru hazırlama, çeşitli kavramları hikâyeye dönüştürme ve kavram haritası oluşturmada isteksiz oldukları belirlenmiştir. Açık uçlu sorulardan elde edilen bulgularda ise öğrencilerin anlamlandırma stratejilerinden sadece not alarak çalışmayı kullandıkları belirlenmiştir. Bu bulgular dikkate alındığında öğrencilerin haritadan yararlanma, soru hazırlama, çeşitli kavramları hikâyeye dönüştürme ve kavram haritası oluşturmada isteksiz olmaları "Öğrencilerin bu stratejileri bilmemelerinden mi kaynaklanıyor?" sorusunu akla getirmektedir. Ancak bu araştırmadan elde edilen veriler ve bulgular bu sorunun cevabını vermede yeterli değildir. Eğer öğrenciler bu stratejileri bilmedikleri için kullanmıyorsa onlara öğrenme stratejileri öğretimi yapılabilir. Dikbaş'ın (2008) beşinci sınıf öğrencilerine öğrenme stratejileri öğretimi ile ilgili yaptığı deneysel araştırmada, öğrenme stratejilerini öğrenen öğrencilerin bu stratejileri kullanma düzeylerinin ve akademik başarılarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dikkat stratejileri ile ilgili bulgularda öğrencilerin önemli yerlerin altını çizmede çok istekli oldukları, anlamadığı yerlere işaret koyma, kitabın çeşitli yerlerine not düşme, yakın çevreden örnekler araştırma ve sınıfta sorulmak için soru hazırlamada istekli oldukları belirlenmiştir. Açık uçlu sorulardan elde edilen bulgularda ise öğrencilerin konuları çalışırken altını çizerek çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Bu bulguya benzer olarak Dilekli ve Tezci'nin (2019) 257 üstün zekâlı öğrenci ile yaptıkları çalışmada, bu öğrencilerin en fazla dikkat stratejilerini kullandıklarını belirlemişlerdir. Üstün zekâlı öğrencilerin dikkat stratejilerini kullanmalarının nedenlerinden biri de sahip oldukları zihinsel özellikler olabilir. Çünkü üstün zekâlı öğrencileri akranlarından ayıran zihinsel özelliklerinden biri de dikkat becerilerinin daha fazla gelişmiş olmasıdır (Çitil ve Ataman, 2018).

Sosyo-duyuşsal stratejileri ile ilgili bulgularda ise; dersi dikkatli dinleme, konuyu çalışırken farklı kaynaklardan yararlanma, derste yapılan her etkinliğe katılmaya çok istekli oldukları, sessiz ortamlarda ders çalışma, ödevlerini yaparken internetten yararlanma, çalışılan konuyu birine anlatma, konuyu kendi kendine anlatma, bilgisayardan konu anlatımı dinleme ve dolaşarak çalışmada istekli oldukları belirlenmiştir. Açık uçlu sorulardan elde edilen bulgularda öğrencilerin ders çalışırken birinden yardım aldıkları, internetten araştırma yaparak, konu anlatımı videosu izledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, Kontaş'ın (2010) çalışmasında ulaştığı üstün yetenekli öğrencilerin duyuşsal stratejileri sıklıkla kullandıkları sonucu ile tutarlılık göstermektedir. Buna karşın haftalık program hazırlama ve buna uyma,

kütüphaneden araştırma yapma, arkadaşlarıyla çalışma, ayna karşısında sesli çalışma ve sesli ortamda müzik ya da televizyon açıkken çalışmada isteksiz oldukları belirlenmiştir. Üstün zekâlı öğrencilerin özelliklerinden biri de bağımsız olarak çalışmayı sevmeleri ve akranlarıyla değil, kendilerinden yaşça büyük kişilerle olmayı tercih etmeleridir. Arkadaşlarıyla çalışmada isteksiz olması bu özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmada elde edilen bulgulardan biri de üstün zekâlı öğrencilerin öğrenme stratejilerinin cinsiyet, okul türü ve özel odaya sahip olma durumuna göre farklılaşmadığıdır. Araştırmanın cinsiyet değişkeni ile ilgili bulgusu Kontaş (2010) ile Dilekli ve Tezci'nin (2019) araştırma bulguları ile farklılık göstermektedir. Dilekli ve Tezci (2019) kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dikkat ve izleme stratejilerini kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğunu; Kontaş (2010) ise anlamlandırma, örgütleme ve duyuşsal stratejileri kız öğrencilerin, yineleme stratejilerini ise erkek öğrencilerin daha fazla kullandıklarını belirlemiştir. Buna karşın sınıf düzeyi değişkenine göre beşinci sınıfa devam eden üstün zekâlı öğrencilerin sosyo-duyuşsal stratejileri dördüncü sınıf öğrencilerinden anlamlı bir şekilde daha fazla tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda Kontaş'ın (2010) 6., 7. ve 8. sınıfa devam eden üstün zekalı öğrencilerle yaptığı çalışmada, anlamlandırma, anlamayı izleme, örgütleme, duyuşsal ve yineleme stratejilerini altıncı sınıf öğrencilerinin diğer sınıf düzeylerinden anlamlı bir farkla daha fazla kullandıklarını belirlemiştir.

Araştırmada üstün zekâlı öğrencilerden bazılarının sosyal bilgiler dersini öğrenirken, odaklanamama, konuyu anlamama, öğrenilenleri kısa sürede unutma ve olayların tarihlerini ezberleyememe sorunlarıyla karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerden bazılarının bu sorunları yaşıyor olması, bu öğrencilerin bireysel farklılıklarından ve derse yönelik tutumlarından kaynaklanmış olabilir. Bu doğrultuda Çitil ve Ataman (2018) üstün yetenekli öğrencilerin özellikle okul ve sınıf ortamında motivasyon eksikliği ve sıkılma gibi nedenlerle sorun yaşayabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bu öğrenciler yüksek düzeyde zihinsel ve fiziksel enerjiye sahip olduklarından derslere dikkatleri dağılabilmektedir. Öğrenciler karşılaştıkları bu sorunları, odaklanmaya çalışarak, daha çok ders çalışarak, öğretmenden yardım isteyerek, araştırma yaparak, konuyu tekrar ederek, not alarak, plan yaparak ve bellek destekleyici kullanarak çözmeye çalışmaktadır.

5. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Bu çalışmada üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejilerine odaklanılmıştır. Farklı dersler bağlamında benzer çalışmalar yapılabilir.

- Araştırmada üstün zekâlı öğrencilerin kullanmada isteksiz olduğu (haritadan yararlanma, kendine soru hazırlama, çeşitli kavramları hikâyeye dönüştürme ve kavram haritası oluşturma) stratejilerle ilgili öğrencilere strateji öğretimi yapılması faydalı olabilir.

- Bu araştırma 4. ve 5 sınıfa devam eden öğrencilerle yürütülmüştür. Farklı sınıf seviyeli ile yeni araştırmalar yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Arslan, M. (1996). *Altı çizili materyalle çalışma ve tam öğrenme yönteminin öğrenme düzeyine, hatırlamaya ve akademik benlik kavramına etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ataman, Ayşegül (2012). Üstün yetenekli çocuk kimdir? Geleceğin Mimarlari Üstün Yetenekliler Sempozyumu, 27-28 Nisan, Tekirdağ.

Aytunga, O. (1999). *Derste not almanın öğrenme ve hatırlama düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Belet, D. (2005). *Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlarına etkisi.* Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Belet, D. , Yaşar, Ş. (2007). Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 3* (1), 69–86.

Bisland, A.(2004). Using learning-strategies instruction with students who are gifted and learning disabled. *Gifted Child Today, 27*(3), 52-58.

Bulut, S.(2006). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin matematik dersinde kullandıkları öğrenme stratejileri ve başarı güdüleri.*Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Calero, M. D., Garcia-Martin, M. B., Jimenez, M. I., Kazen, M., ve Araque, A. (2007). Self-regulation advantage for high-ıq children: findings from a research study. *Learning and Individual Difrences, 17*,328- 343. doi:10.1016/j.lindif.2007.03.012

Çağlar, D. (2004). Okulda başarısız olan üstün zekâlı çocuklar. 1. *Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı içinde (s. 409–415).* İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Çelikkaya, T., ve Kuş, Z. (2010). Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanma durumları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi,* (29), 321-336.

Çerçi, A. (2005). *Türkçe öğretiminde öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin öğrencilerin anlama düzeylerine etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çiftçi, Ö. (1998). *Lise 1. sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin matematik dersindeki başarıları üzerindeki etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çitil, M. ve Ataman, A. (2018). İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansıması ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF), 38*(1), 185-231.

Demirci, C. (2003). Etkin öğrenme yaklaşımının erişiye etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 25, 38–47.

Demirel, M. (1996). *Bilgilendirici metin türünün ve okuduğunu kavrama becerisinin altıncı sınıf öğrencilerinin öğrenme düzeyine etkisi.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demirel, Ö. (2005). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme* (8.baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Deschler, D. Donald ve Schumaker, J. B. (1993). Srategy mastery by at-risk students: not a simple matter. *The Elementary School Journal, 94(*2),153–167.

Dikbaş, Yeliz (2008). *Öğrenme stratejileri öğretiminin ve ders işlenişinde kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve kalıcılığa etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Dilekli, Y. ve Tezci, E. (2019). Üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme strateji tercihleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19*(1), 184-193. https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-420420.

Doğan, B.(2002). Okuduğunu anlama stratejilerinin öğretimi ile ilgili alanyazın taraması. *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*, *XV*(1), 97–107.

Eshel, Y. ve Kohavı, R. (2003). Perceived classroom control, self-regulated learning strategies, and academic achievement. *Educational Psychology, 23*(3), 249-260, DOI:10.1080/0144341032000060093.

Fehrenbach, R. C.(1991). Gifted/average readers: do they use the same reading strategies?, *Gifted Child Quarterly*, *35*(3), 125-127.

Görgen, İ. (1997). *Özetleme ve bilgi haritası oluşturma öğretiminin bilgilendirici bir metni öğrenme ve hatırlama düzeyine etkisi.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gümüş, N.(1997). *Öğrenmeyi öğretmenin öğrenci erişisi, kalıcılığı ve akademik benliğe etkisi.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hong, E. ve Aqui, Y. (2004). Cognitive and motivational characteristics of adolescents gifted in mathematics: comparisons among students with different types of giftedness. *Gifted Child Quarterly, 48*(3), 191- 201.

Kaçar, N.(1999). *Gaziantep Üniversitesi'nde öğrenme stratejileri kullanımının öğrenci başarısına etkileri.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Kaya, F. ve Tok, Ş. (2006).İlköğretim dördüncü sınıf Türkçe dersinde bazı öğrenme stratejilerinin tutum ve okuduğunu anlamaya etkisi. *Milli Eğitim Dergisi,* 176, 8–17.

Kontaş, Hakkı (2009). *Bilsem öğretmenlerinin program geliştirme ihtiyaçlarına ilişkin geliştirilen programın etkililiği.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kontaş, Hakkı (2010). Learning strategies of gifted elementary students. *İlköğretim Online, 9*(3), 1148-1158.

McCombs, B. L. (1988). Motivational skills training: Combining metacognitive, cognitive, and affective learning strategies. In *Learning and study strategies* (pp. 141-169). Academic Press.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2016). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Ankara.https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf. Erişim Tarihi: 12 Şubat 2021.

Miles M. B. ve Huberman A. M. (2002) Qualitative Researcher's Companion. Sage Publication. London. Murray, B. (1998). Getting smart about learning is her lesson. *APA Monitor, 29* (4),36.

NAGC (National Association For Gifted Children) (2010). Redefining giftedness for a new century: shifting the paradigm, http://www.nagc.org/index2.aspx?id =6404. Erişim tarihi: 03 Ocak 2021.

Ölçüm, Y. (2000). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan bellek destekleyicilerin erişi ve kalıcılığa etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özer, B. (1998). Öğrenmeyi Öğretme. A. Hakan (Ed.), *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler* içinde (ss.149–160), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları no: 559.

Özer, B. (2002). İlköğretim ve ortaöğretim okullarının eğitim programlarında öğrenme stratejileri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi, 1*(1) 17-32.

Özkal, N. ve Çetingöz, D. (2006). Akademik başarı, cinsiyet, tutum ve öğrenme stratejilerinin kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,* 46, 259–275.

Öztürk, B.(1995). *Genel öğrenme stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılma durumları.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri.* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

Risemberg, R.ve Zimmerman, B.J. (1992). Self-regulated in gifted students. *Roeper Review,15*(2), 98-101.

Sak, U.(2012). *Üstün zekâlılar, özellikleri, tanılamaları, eğitimleri.* Ankara:Vize yayıncılık.

Scruggs, T. E., Mastropieri, M. A., Jorgensen, C. ve Monson, J. (1988). Effective mnemonic strategies for gifted learners. *Journal for the Education of the Gifted, 9*(2), 105- 121.

Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim.* Ankara: Pegem Akademi.

Sünbül, A. M. (1998). *Öğrenme stratejilerinin öğrenci erişi ve tutumlarına etkisi.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sünbül, M., Afyon, A. , Yağız, D. ve Aslan, O. (2004). İlköğretim 2. kademe fen bilgisi derslerinde akademik başarıyı yordamada, öğrencilerin öğrenme strateji, stil ve tutumlarının etkisi. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri içinde (s.1573–1588), Ankara: Gazi Üniversitesi.

Şimşek, A. (2015). Araştırma yöntemleri, evren ve örneklem. A. Şimşek (Ed.). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* içinde (ss.80-106;108-133). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 2653. Eskişehir.

Talu, N. (1997). *Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi 10. sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin akademik başarı üzerindeki etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tay, B. (2007). Öğrenme stratejilerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi dersinde akademik başarıya etkisi. *Milli Eğitim Dergisi,* 173, 87–102.

Tay, B. (2014). Sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri. *Electronic Turkish Studies, 9*(2), 1499-1515.

Tay, B. ve Yangın, B. (2008). 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(3), 73-88.

Tay, B.(2002). *İlköğretim 4. ve 5 sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tok, Ş.(2003). *İlköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi dersinde, bilgi haritası ve inceleme-soru sorma-okuma-bakmadan cevaplama-gözden geçirme stratejilerinin akademik başarı ve kalıcılığa etkisi.* Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Uysal, İ. (2006). *Sosyal bilgiler dersinde öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin, öğrencilerin anlama ve yorumlama düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Ülger, M. (2007). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi osmanlı devleti'nin kurulusu ünitesinde öğrenme stratejilerini öğrenmenin öğrenci erişisine etkisi*. 16.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi sunulan bildiri, Tokat.

Vallerand, J. R., Gagne, F., Senecal, C. ve Pelletier, L. G. (1994). A comparison of the school intrinsic motivation and perceived competence of gifted and regular students. *Gifted Child Quarterly, 38*(4), 172-175.

Vermunt, J. D. (1996). Metacognitive, cognitive and affective aspects of learning styles and strategies: A phenomenographic analysis. *Higher education, 31*(1), 25-50.

Weinstein, E. C. ve Mayer, R.E. (1983).The teaching of learning strategies. Innovation Abstracts, 5(32), 3–4.

Weinstein, E. C., Husman, J., ve Dierking, D. R. (2000). Self-regulation interventions with a focus on learning strategies. *In Handbook of self-regulation* (pp. 727-747). Academic Press.

Yangın, B. ve Yıldızlar, M.(1999). İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde çalışma yolları, başarı ve cinsiyet ilişkisi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 258, 28–33.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yorulmaz, E. (2001). *Öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin ilköğretim sosyal bilgiler öğrenci ders başarısı üzerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Zimmerman, J. Barry ve Martinez-Pons, M. (1990). Student differences in self-regulated learning: relating grade, sex, and giftedness to self-efficacy and strategy use. *Journal of Educational Psychology, 82*(1), 51-59.